

Нагорна І.В.

ЕКОНОМІКО-СУТНІСНИЙ ВИМІР ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В АНАЛІТИЧНІЙ СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ

У статті проаналізовано зміст категорії «інформаційне забезпечення», сформовано систему інформаційного забезпечення управління фінансово-майновим станом підприємства, схарактеризовано чинники, які впливають на рівень інформаційного забезпечення, подано етапи формування та вимоги до фінансової інформації. Визначено основні аспекти концепції системи інформаційного забезпечення управління фінансовою стійкістю та, на основі цього, побудовано модель руху інформаційного забезпечення аналітичних процедур.

Ключові слова. Інформаційне забезпечення, фінансова стійкість, обліково-аналітичне забезпечення, управління, аналіз, система, підприємство.

Постановка проблеми. Наявність значної кількості загроз для стійкого та ефективного функціонування будь-якого підприємства країни потребує удосконалення наявних та розроблення нових механізмів гарантування фінансової стабільності на мікрорівні. За умов високого рівня невизначеності функціонування підприємств, порядок формування та використання інформаційного забезпечення з метою управління фінансовою стійкістю постає однією з ключових проблем. Основним елементом якісного інформаційного поля є обліково-аналітичне забезпечення, як система генерації та обробки зовнішніх та внутрішніх даних. Удосконалення теоретичного підґрунтя інформаційного забезпечення визначає необхідність уточнення відповідних концептуальних засад його формування та використання під час розробки оперативних і стратегічних завдань в управлінні фінансовою стійкістю підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем формування інформаційного забезпечення в управлінні підприємствами різних видів економічної діяльності, визначенню його сутності й складових присвятили свої праці такі вчені як: С.П. Барановська, І.А. Бланк, М.І. Бондар, О.М. Брадул, Р.Ф. Бруханський, В.О. Волощук, О.Д. Гудзинський, Н.В. Голячук, В.М. Жук, А.Г. Загородній, Т.Г. Камінська, М.Д. Корінько, О.А. Кравченко, М.Д. Крамчанінова, Ю.Д. Маляревський, Б.Г. Маслов, Є.В. Мних, Т.М. Пахомова, А.А. Пилипенко, М.С. Пушкар,

І.Б. Садовська, Я.В. Соколов, В.В. Смирнова, Н.А. Тичиніна, Г.Б. Тітаренко, Л.В. Усатова та ін.

Віддаючи належне науковій та практичній значущості праць учених, слід визнати, що у вітчизняній і зарубіжній літературі дотепер не знайшли відповідного відображення деякі важливі аспекти формування інформаційного забезпечення для прийняття якісних рішень в аналітичній системі управління фінансовою стійкістю підприємства.

Формулювання цілей статті. Метою даної роботи є обґрунтування сутності та визначення складових інформаційного забезпечення управління фінансовою стійкістю підприємств.

Опис основного матеріалу дослідження. Дослідження підтвердило, що в економічній літературі крім категорії «інформаційне забезпечення», яке отримало широке трактування з точки зору його змістового наповнення, застосовують й інші пов'язані із ним поняття. У науковій літературі вченими інформаційне забезпечення розглядається через призму різних термінів, а саме:

- обліково-аналітичне забезпечення, як форма організації всіх видів обліку й аналізу [7] та як єдність підсистем обліку, аудиту та аналізу, взаємодіючих через інформаційні потоки в процесі формування і передачі оперативної та якісної обліково-аналітичної інформації [5];

- обліково-аналітична система як система, що ґрунтується на даних оперативного, статистичного, фінансового і управлінського обліку, включаючи оперативні дані, і використовує для економічного аналізу статистичну, виробничу, довідкову та інші види інформації [2];

- обліково-інформаційне забезпечення як раціональна модель обліково-інформаційного забезпечення повинна враховувати як внутрішні, так і зовнішні інформаційні сфери,

© **Нагорна Ірина Володимирівна**, викладач кафедри економіки підприємства та економічної теорії Харківського торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету, м. Харків, тел.: +380997871963, e-mail: nagornaya.iv@gmail.com

відображаючи комплексну консолідовану інформацію про діяльність підприємства і його перспективи [4].

Як видно зі стислого аналізу змісту тлумачень, всі наведені терміни, котрі використовуються для визначення сутності тотожних понять, характеризують процес акумулювання, обробки та передачі обліково-аналітичної інформації, необхідної зовнішнім і внутрішнім користувачам різних рівнів управління з метою прийняття ними відповідних рішень. Це дає підстави до того, що для означення поданих змістових складових у досліджуваних термінах доцільно використовувати єдиний термін, приміром «інформаційне забезпечення», який у літературі має дещо неоднозначні підходи до визначення. Зокрема, як процес безперервного

цілеспрямованого підбору відповідних інформативних показників, необхідних для здійснення аналізу, планування і підготовки ефективних оперативних управлінських рішень за всіма аспектами фінансової діяльності підприємства [3] і як сукупність форм, методів та інструментів управління інформаційними ресурсами, необхідних й придатних для реалізації аналітичних та управлінських процедур, що забезпечують стабільне функціонування підприємства, його стійкий перспективний розвиток [1].

Такий підхід до питання елементів інформаційного забезпечення в рамках системи управління фінансово-майновим станом підприємства вимагає проведення окремого дослідження етапів формування (рис. 1).

Рис. 1 Складові системи інформаційного забезпечення управління фінансово-майновим станом підприємства*

* Розроблено автором

Відповідно, елементами поданої на рисунку 1 системи інформаційного забезпечення є облік та аналіз, які взаємодіють між собою через інформаційні потоки, формуючи потужну базу даних для прийняття рішень і здійснення контролю. З огляду на зазначені складові системи, необхідно визначити та схарактеризувати чинники [6], які впливають на рівень інформаційного забезпечення, а саме зовнішні:

- коло зовнішніх користувачів;
- рівень розкриття інформації для задоволення інформаційних потреб зовнішніх користувачів;
- та внутрішні:
 - розміри підприємства та масштаб діяльності;
 - структура управлінського апарату;
 - інформаційні потреби користувачів;

- кваліфікаційний рівень працівників облікового і аналітичного підрозділів;
- рівень деталізації та узагальнення інформації;
- періодичність подання інформації.

Доцільним вбачається проаналізувати вплив окремих із зазначених чинників на формування обсягів інформаційного забезпечення. Розміри підприємства та масштаб діяльності впливають на організацію структурних елементів системи управління, необхідність інформаційного забезпечення для проведення аналізу та контролю. Розширення масштабів діяльності вимагає створення додаткових елементів у системі управління, розгалужену структуру каналів надання і отримання економічної інформації та збільшення обсягів вхідної та вихідної облікової і аналітичної інформації.

Інформаційні потреби користувачів мають прямий вплив, адже для кожного окремого користувача внутрішнього і зовнішнього середовища необхідно чітко визначити обсяги та види обліково-аналітичної інформації, рівень її узагальнення й форму подання. На проведення відповідних облікових і аналітичних процедур для підготовки управлінської інформації слід попередньо здійснювати розрахунки витрат часу, кількості працівників та враховувати рівень їх кваліфікації.

Розглядаючи процес формування інформаційного поля, вважаємо за доцільне використання етапізації поданої Максимівим Ю.В., якісне дотримання якої сприятиме підвищенню результативності інформації на виході, а саме:

- виявлення, накопичення та реєстрація облікової інформації у первинних документах;
- узагальнення масиву первинної облікової інформації шляхом складання внутрішньої та зовнішньої звітності підприємства;
- здійснення аналітичної обробки сукупності облікових даних [10].

Як виходить із визначень сутності інформаційного забезпечення, його ресурсне наповнення для аналізу фінансової стійкості здійснюється через збір і обробку даних в системі бухгалтерського обліку із дотриманням якісних характеристик фінансової інформації. Одержана аналітиками інформація повинна відповідати певним вимогам (табл. 1) та якісним характеристикам.

Таблиця 1

Вимоги до інформаційного забезпечення аналізу [9]

Вимоги до інформації	Характеристика
Ефективність	Мінімум затрат на збирання, обробку, зберігання та використання даних
Об'єктивність	Інформація повинна адекватно відповідати дійсному стану справ, бути достовірною
Повнота	Необхідно володіти інформацією за всіма об'єктами, показниками
Оперативність	Інформація для проведення аналізу в будь-який момент повинна бути готовою для використання
Єдність	Інформація може надходити з різних джерел, тому необхідно усунути відокремленість та дублювання джерел інформації
Порівнянність	Інформація повинна бути порівнянною щодо показників плану та минулих років
Перспективність	Для аналізу потрібна прогностна інформація з урахуванням можливої перспективи регулювання господарського процесу

Вимоги до інформаційного забезпечення оцінки фінансової стійкості підприємства мають бути доповнені якісними характеристиками, які визначені в Концептуальній основі [8]. Для того, щоб фінансова інформація була корисною, вона повинна бути доречною та правдиво подавати те, що вона призначена подавати. Корисність фінансової інформації посилюється, якщо вона є зіставною, її можна перевірити, вчасною та зрозумілою. Основоположними якісними характеристиками є доречність та правдиве подання.

Наведене вище дозволяє визначити основні аспекти концепції системи інформаційного забезпечення управління фінансово-майновим станом підприємства (рис. 2).

Метою функціонування системи є формування та передача оперативного і якісного інформаційного забезпечення за для обґрунтованості й ефективності прийняття управлінських рішень у системі управління фінансовою стійкістю підприємства. Об'єктом

системи є підприємство, а предметом – рівень його фінансової стійкості.

Система виконує інформаційну, облікову, аналітичну та контрольну функції та відповідні їм завдання, що забезпечують надання інформаційної підтримки у прийнятті управлінських рішень; здійснення аналізу та оцінку фінансової стійкості підприємства в цілому та в різних аналітичних розрізах; планування і контроль ефективності діяльності підприємства; обґрунтування пріоритетних напрямків його розвитку.

Специфіка управління фінансовою стійкістю має проявлятися у всіх окреслених складових системи інформаційного забезпечення: у підсистемі обліку – через формування обліково-звітної інформації, що максимально достовірно віддзеркалює фінансово-майновий стан в різних аналітичних розрізах; у підсистемі аналізу – через формування аналітичного інструментарію оцінки фінансової стійкості.

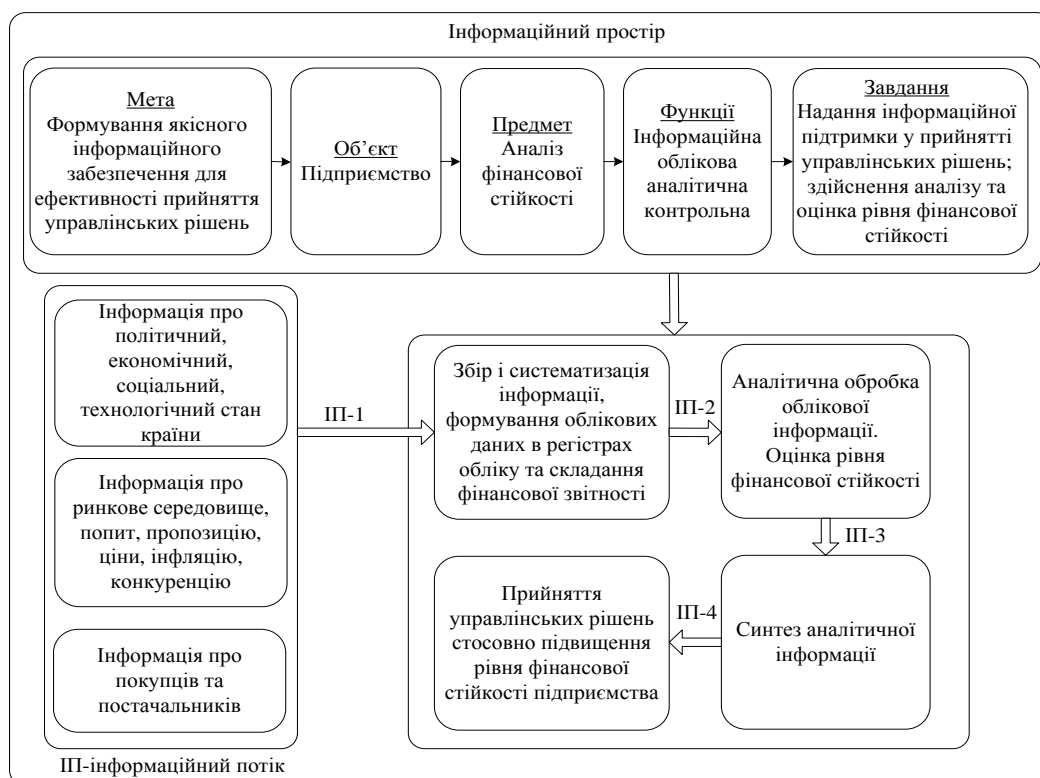

Рис. 2 Концептуальна модель руху інформаційного забезпечення аналітичних процедур*

* Розроблено автором

З метою отримання належного інформаційного забезпечення системи управління фінансовою стійкістю підприємства засобами обліку і аналізу сформулювало комплекс завдань для досягнення ефективного обліково-аналітичного забезпечення реалізації управлінської функції: - розробка критеріїв та порядку оцінки якості інформації, яка створюється у системі бухгалтерського обліку та економічного аналізу; - розробка методики оцінки якості облікового циклу та процесу аналітичної обробки облікової інформації; - встановлення порядку генерування необхідного внутрішнім стейкхолдерам обсягу даних у системі обліку та порядку подальшої їх трансформації в аналітичну інформацію.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Дослідження інформаційного забезпечення для потреб систем і управлінської

діяльності дозволило виокремити сутнісні характеристики, які у взаємозв'язку визначають його змістовне наповнення для підвищення рівня інформованості.

Побудовано концептуальну модель інформаційного забезпечення на мікрорівні з виокремленням основних її складових – мети, об'єкт, предмет, функцій і завдань, а також принципів побудови взаємозв'язків як в межах обліково-аналітичного забезпечення, так і на рівні системи управління, з використанням адаптованих елементів, які сприяють обґрунтуванню методичних аспектів за відповідними напрямками обліково-аналітичного забезпечення.

Водночас подальшого розгляду потребують процеси формування інформаційних каналів й узагальнення звітних даних.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Апостолов А.О. Информационное обеспечение развития предпринимательских структур / В.В. Смирнова, А. О. Апостолов // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. Зб. наук. праць СНУ ім. В. Даля. – 2003. – Вип. 11. – С. 294–297.
2. Барановська С.П. Обліково-аналітичне забезпечення як невід'ємна складова управління підприємством / С. П. Барановська // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку : [збірник наукових праць] / відповідальний редактор О. Є. Кузьмін. - Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2012. – С. 8-11.
3. Бланк И.А. Энциклопедия финансового менеджера: В 4 т. Т. 1. Концептуальные основы финансового менеджмента / Бланк И. А. – 2-е изд., стереотип. – М. : Омега-Л, 2008. – 447 с.
4. Бруханський Р.Ф. Модернізація обліково-інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту сільськогосподарських підприємств / Р. Ф. Бруханський // матеріали колективної монографії у 2 т. / за ред.

П.Й. Атамас [Сучасний бухгалтерський облік, аналіз і аудит: галузевий аспект, 1 т.]. – Дніпропетровськ: «Герда», 2013. С. 21- 34.

5. Волощук Л.О. Обліково-аналітичне забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства / Л. О. Волощук // Праці Одеського політехнічного університету. - Вип. 2 (36). – 2011.- С. 329-334.

6. Гоголь Т.А. Обліково-аналітичне забезпечення як складова інформаційного управління діяльності підприємств малого бізнесу // Економічні проблеми стабільного розвитку. Тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О.Ф. (м. Суми, 24-26 квітня, 2013 р.) : у 4 т. / за заг. ред. О. В. Прокопенко. – Суми : Сумський державний університет, 2013. – Т. 1. – С. 56-58.

7. Загородній А.Г. Оцінювання ефективності системи обліково-аналітичного забезпечення менеджменту підприємства / А. Г. Загородній // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції [“Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні”], (Тернопіль, 23-24 квітня 2010р.) / М-во освіти і науки України, ТНЕУ. – Т. : Крок, 2010. – С. 31-32.

8. Концептуальна основа фінансової звітності, видана РМСБО у вересні 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_009.

9. Кремень В.М. Оцінювання фінансової стійкості підприємства / В.М. Кремень // Актуальні проблеми економіки. - 2011. - №1. - С.107 – 115.

10. Максимів Ю.В. Організаційні підходи до вдосконалення системи обліково-аналітичного забезпечення управління відходами деревообробного виробництва / Ю. В. Максимів // Вісник національного університету водного господарства та природокористування. Економіка : зб. наук. Праць. – Рівне. – 2011. – Випуск 2 (54). – С. 131-138.

REFERENCES

1. Smyrnova, V.V. & Apostolov, A.O. (2003). Ynformatsyonnoe obespechenye razvytyya predprynymatel'skykh struktur [Information support for the development of entrepreneurial structures]. // *Ekonomika. Menedzhment. Pidpryyemnytstvo. – Economic since. Management. Business.* 11. 294–297. [in Russian].

2. Baranovs'ka, S.P. (2012). Oblikovo-analitychne zabezpechennya yak nevid'yemna skladova upravlinnya pidpryyemstvom [Accounting and analytical support as an integral part of business management] O.Ye. Kuz'min (Eds.), *Menedzhment ta pidpryyemnytstvo v Ukrayini: etapy stanovlennya i problemy rozvytku - Management and Entrepreneurship in Ukraine and stages of development problems.* (pp. 8-11). Lviv: Lviv Polytechnic National University Publishing House [in Ukrainian].

3. Blank Y.A. (2008). *Éntsyklopedyya fynansovoho menedzhera [Encyclopedia Financial Manage]* (Vols. 1-4). Moscow : Omeha-L [in Russian].

4. Brukhans'kyi, R.F. (2013). *Modernizatsiya oblikovo-informatsiynoho zabezpechennya stratehichnoho menedzhmentu sil'skohospodars'kykh pidpryyemstv [Modernization of accounting and strategic management information support farm]. Suchasnyy bukhhalters'kyi oblik, analiz i audyt: haluzevyi aspekt [Modern accounting, analysis and audit, sectoral dimension].* Atamas P.Y. (Ed.). Dnepropetrovsk: «Herda» [in Ukrainian].

5. Voloshchuk, L.O. (2011). Oblikovo-analitychne zabezpechennya upravlinnya innovatsiynym rozvytkom pidpryyemstva [Accounting and analytical support of innovative development company]. *Pratsi Odes'koho politekhnichnoho universytetu. - Proceedings of Odessa Polytechnic University.* 2 (36). 329-334. [in Ukrainian].

6. Hohol', T.A. (2013). Oblikovo-analitychne zabezpechennya yak skladova informatsiynoho upravlinnya diyal'nosti pidpryyemstv maloho biznesu [Accounting and analytical support as part of information management activities of small businesses]. O.V. Prokopenko (Eds.), *Ekonomichni problemy staloho rozvytku – Economical Problems of Sustainable Development: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference dedicated to the memory of prof. Balatskii O.F.* (Vols. 1), (pp. 109-111). Sumy: SumSU [in Ukrainian].

7. Zahorodniy, A.H. (2010). Otsinyuvannya efektyvnosti systemy oblikovo-analitychnoho zabezpechennya menedzhmentu pidpryyemstva [Evaluation of the effectiveness of the accounting and analytical software enterprise management] *Stan i perspektyvy rozvytku oblikovo-informatsiynoi systemy v Ukrayini - Condition and prospects of accounting and information system in Ukraine* Proceedings of the International Scientific and Practical Conference (pp. 31-32). Ternopil: TNEU [in Ukrainian].

8. *Kontseptual'na osnova finansovoyi zvitnosti, vydana RMSBO u veresni 2010 r. [the financial reporting framework issued by the IASB in September 2010].* (n.d.). [zakon.rada.gov.ua](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_009) Retrieved from http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_009. [in Ukrainian].

9. Kremen', V.M. (2011). Otsinyuvannya finansovoyi stiykosti pidpryyemstva [Evaluation of financial viability]. *Aktual'ni problemy ekonomiky. - Actual problems of economy.* 1. 107 – 115. [in Ukrainian].

10. Maksymiv Yu.V. (2011). Orhanizatsiyeni pidkhody do vdoskonalennya systemy oblikovo-analitychnoho zabezpechennya upravlinnya vidkhodamy derevoobrobnoho vyrobnytstva [rganizational approaches to improving the system of accounting and analytical support waste management timber production]. *Visnyk natsional'noho universytetu vodnoho hospodarstva ta pryrodokorystuvannya. Ekonomika – Proceedings of the National University of Water and Environment. Economy.* 2 (54). 131-138. [in Ukrainian].